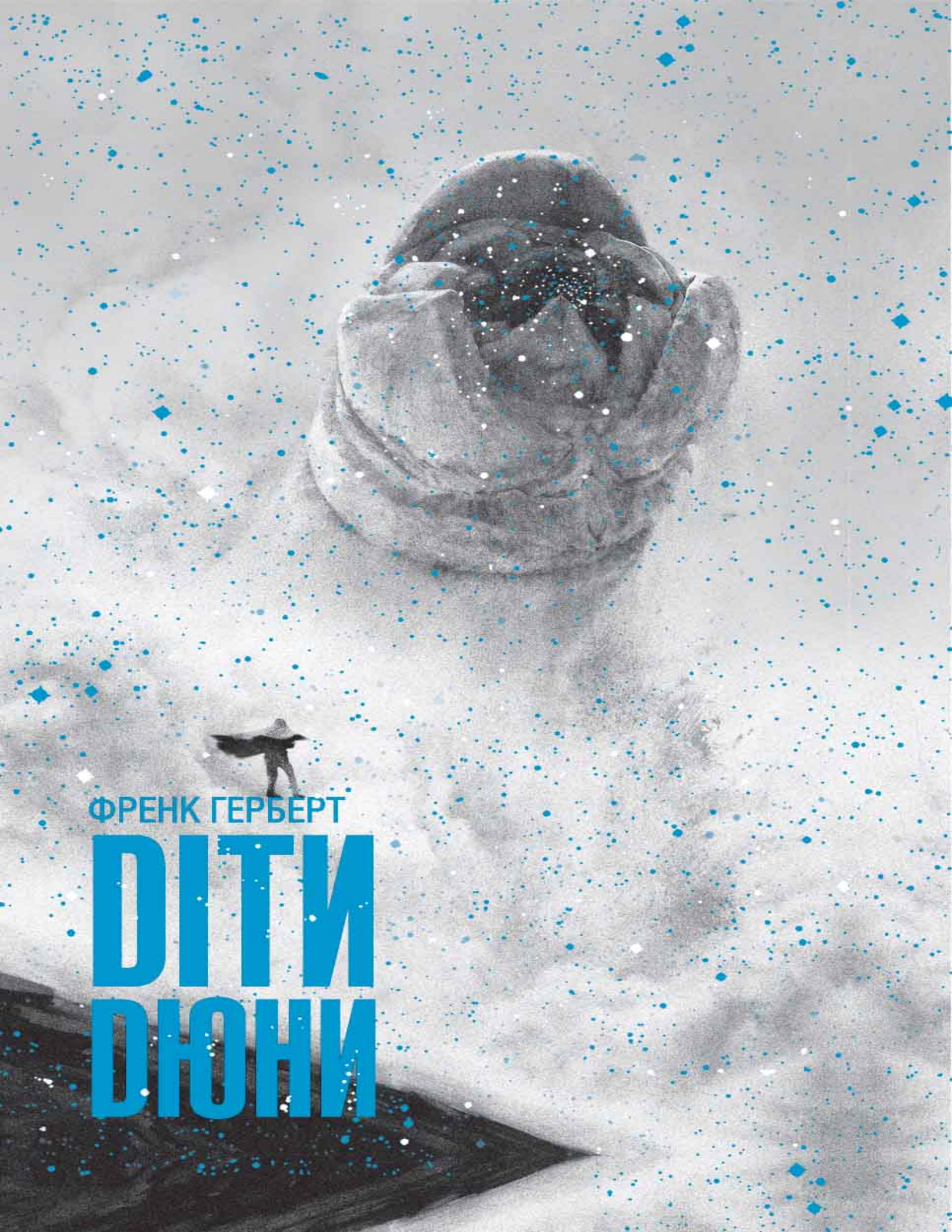

Діти Дюни

Про книгу

Настав час, і старий Пол Атрід, таємничий Муад'Діб, володар Арракіса, покинув Галактику назавжди. Роки його правління сплинули, як і роки життя. Почалася епоха дітей Дюни — близнят Лето та Ганіми. У них зосереджена грізна сила — завдяки пам'яті своїх предків вони не по-дитячому мудрі й мають дар передбачення. Вороги кидають виклик імперії Атрідів. Зрадники династії розставляють капкани інтриг. Арракісу загрожує економічна криза. Тим часом планетою шириться чутка про таємничого Проповідника. Кажуть, що це повернувся сам великий Муад'Діб...

ФРЕНК ГЕРБЕРТ

ДІТИ ДЮНИ

FRANK HERBERT

CHILDREN OF DUNE

A Novel

ФРЕНК ГЕРБЕРТ

ДИТА ДЮНИ

Роман

ХАРКІВ **КЛУБ**
2020 **СІМЕЙНОГО**
ДОЗВІЛЯ

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
2020

ISBN 978-617-12-7962-9 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Електронна версія створена за виданням:

Перекладено за виданням:
Herbert F. Children of Dune : A Novel / Frank Herbert. —
New York : Ace, 2008. — 416 p.
Переклад з англійської Наталі Михаловської

Передмова Браяна Герберта

Дизайнер обкладинки Аліна Белякова

Головний редактор С. І. Мозгова
Відповідальний за випуск О. В. Приходченко
Редактор І. В. Матюшенко
Художній редактор А. В. Белякова
Технічний редактор В. Г. Євлахов
Коректор О. В. Ушкалова

Герберт Ф.

ГЗ7 Діти Дюни : роман / Френк Герберт ; передм. Б. Герберта ; пер. з англ. Н. Михаловської. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. — 464 с.

ISBN 978-617-12-7665-9

ISBN 978-0-441-01590-0 (англ.)

Пол Атрід, таємничий Муад'Діб, володар Арракіса, покинув Галактику назавжди. Роки його правління сплинули, як і роки життя. Почалася епоха дітей Дюни — близнят Лето та Ганіми. У них зосереджена грізна сила — завдяки пам'яті своїх предків вони не подитячому мудрі й мають дар передбачення. Вороги кидають виклик імперії Атрідів. Зрадники династії розставляють капкани інтриг. Арракісу загрожує економічна криза. Тим часом планетою шириться чутка про таємничого Проповідника. Кажуть, це повернувся сам великий Муад'Діб...

УДК 821.111(73)

© Herbert Properties LLC, 1976

© Brian Herbert, передмова, 2008

© Nemiro Ltd, видання українською мовою, 2020

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», переклад і художнє оформлення, 2020

Для Бев. За найпрекраснішу незламність нашого кохання, за те,
що ділилася зі мною своєю красою і мудрістю, ставши
справжньою натхненницею цієї книжки

ПЕРЕДМОВА

Френк Герберт мав напрочуд творчий та оригінальний розум. У своїй першій книзі «Дракон у морі» (1956 р.) він вигадав принцип контейнерного транспортування, який перегадом з великим комерційним успіхом утілили в життя у Японії. «Дюну», його всього лиш другий роман, було опубліковано 1965 року. Цей величний революційний твір, що ховається за епічною оповіддю про героїчного Пола Атріда, містив відомості з екології, філософії, історії та релігії.

До 1968 року вийшли ще п'ять романів Френка Герберта: «Напрямок: порожнеча», «Очі Гайзенберга», «Зелений розум», «Творці небес» і «Бар'єр Сантароги». Упродовж цього часу зростала популярність «Дюни», особливо серед університетських інтелектуалів, на яких справив значне враження комплекс знань, вплетених у велику пригодницьку історію. Роман став підручною книжкою для багатьох навчальних груп. «Всесвітній каталог»¹ вихваляв його як посібник із охорони довкілля.

Я, старший син письменника, навіть не знав, що саме створив мій батько. У 1966 році я подорожував автостопом поблизу міста Кармел у Каліфорнії, мене підвозила на своєму автомобілі «Фольксваген-жук» молода пара гіпі. Я сидів на задньому сидінні малої машини, що насилу долала дорогу, і ми собі розмовляли. Я розповів їм, що мій татусь — газетяр у «Сан-Франциско Екзамінер» і що він написав кілька книжок.

— О? — зацікавився молодий чоловік. — Що він написав?

— Та «Дюну», — відповів я.

— «Дюну»? — Він так розхвилювався, що автомобіль з'їхав на узбіччя. — Твій тато — Френк Герберт?

— Так, — нерішуче відповів я.

— «Дюна»? Я люблю цю книжку. Приятель у коледжі підсадив мене на неї. Вау! Я не можу в це повірити!

Я був приголомшений. Як я писав у «Мрійнику Дюни» — біографії Френка Герберта, — у ті роки мої стосунки з бородатим батьком склалися не найкраще. Я був бунтівним підлітком, і ми постійно

кричали один на одного. Здавалося, що не мали шансів порозумітися. Але, вочевидь, тато написав щось визначне. Попри це, він небагато заробляв і як письменник, і як газетяр. Наша сім'я мала дохід, нижчий за середній, а деякі родичі вважали мого батька чорною вівцею. Казали, що він ексцентричний і простує власною дорогою. Як же мало я знав. Я ще навіть не читав роману.

Перший сиквел «Дюни» Френка Герберта — «Месія Дюни» — було опубліковано 1969 року. У цій книжці він перевернув догори дригом те, що називав «міфом героя», і показав темний бік Пола Атріда. Частина читачів не зрозуміла цього. Чому автор учинив так зі своїм величним героєм? Тато роками відповідав на це питання, і його позиція була серйозною. Він вважав, що харизматичні лідери можуть бути небезпечними, бо здатні привести своїх послідовників до краю прірви.

Його альтернативне бачення Всесвіту зачарувало багатьох читачів, вони не могли дочекатися, щоб дізнатися, куди зверне дія циклу. Він вибудував серцевинну читацьку групу. На початку 1970-х Френк Герберт став учасником екологічного руху, а тим часом популярність «Дюни» зростає до небес. Він виступав в університетських кампусах по всій країні. Читачі прагнули продовження, але тато не поспішав із третьою книжкою, бажаючи, щоб чергова частина циклу була написана якомога майстерніше. З нагоди першого Дня Землі тато став співавтором і редактором книжки «Новий світ і несвіт», у якій йшлося про охорону довкілля. Тоді написав дві повісті: «Ловець душ» і «Творці Бога», згодом третю — «Вулик Геллстрома», яку було екранізовано. Його книжка «Поріг: досвід блакитних ангелів» теж лягла в основу фільму.

У 1976 році Френк Герберт закінчив довгоочікуване продовження циклу під назвою «Діти Дюни». Чотиричастинна публікація в «Analog»² на початку того року мала гучний успіх, викликавши проблеми з браком екземплярів для продажу на стендах новинок. Надходили листи від захоплених шанувальників, які полюбили цю книжку.

Дейвід Гартвел, передбачливий татів редактор у «G. P. Putnam's Sons»³, місяцями намагався переконати керівництво компанії, що

надруковано недостатньо примірників і що коли невдовзі «Діти Дюни» вийдуть у твердій палітурці, то стануть національним бестселером, і їх розкуповуватимуть не лише фани наукової фантастики. Він запевняв, що, подібно до «Дюни», ця книжка стане хітом.

Сама «Дюна» не потрапила до багатьох списків бестселерів, оскільки її популярність наростала поступово. Від часу виходу обсяги її продажу неймовірно зросли, тоді як «Месія Дюни» продавалася порівняно добре. Але цю книжку неприхильно сприйняли критики, а загал уважав, що вона продається «у хвості» «Дюни». Чи не стануть «Діти Дюни» ще більшим розчаруванням для критиків, ніж «Месія Дюни»?

Ніколи досі науково-фантастична книжка у твердій палітурці не ставала бестселером, отож керівництво «Патнема» поводитися вкрай обережно. Несподівано результати, здобуті «Аналогом», зіграли на руку Дейвіду Гартвелу. «Патнем» довів перший наклад до 75 000 екземплярів, а це більше, ніж будь-який попередній тираж науково-фантастичних книжок у твердій палітурці. Вихід видання було заплановано на той же рік, але дещо пізніше — після завершення почастинних публікацій у журналі.

Видані 1976 року у твердій палітурці, «Діти Дюни» одразу ж стали бестселером. Передбачення Дейвіда Гартвела й батькові передчуття справдилися, роман став науково-фантастичною книжкою у твердій палітурці з найкращими до того часу обсягами продажу у... понад 100 000 екземплярів упродовж кількох місяців. Коли наступного року роман з'явився у м'якій обкладинці, «Berkley Books»⁴ спершу надрукував 750 000 примірників. Цього виявилось й наполовину недостатньо — і друкарський верстат запустили знову. Через шість місяців після виходу книжки в м'якій обкладинці тато сказав, що обсяги її продажу наближаються до двох мільйонів екземплярів.

— Це бестселер-бігунець, — сказав він мені в телефонній розмові. Татові подобалася ця фраза, і впродовж наступних років я часто чув її стосовно його численних бестселерів.

У 55 років тато вирушив у свій перший книжковий тур, об'їхавши двадцять одне місто протягом тридцяти днів, і, зокрема, взяв участь у новинній програмі «The Today Show» у Нью-Йорку разом з іншими

письменниками науково-фантастичного жанру: Фредеріком Полом і Лестером дель Реєм. Книжковий клуб «Літературна Гільдія» доклав зусиль, аби видати всі книги трилогії «Дюна» у єдиній твердій упаковці.

Піднявши наукову фантастику на вершину за обсягами продажу, Френк Герберт проклав шлях іншим письменникам цього жанру. Після феноменального успіху «Дюни» Айзек Азімов, Артур Кларк, Роберт Гайнлайн, Рей Бредбері та інші автори наукової фантастики отримали свої національні бестселери у твердій обкладинці.

«Діти Дюни» — це захопливий твір, витвір живої уяви. Це Френк Герберт на вершині своєї майстерності.

Браян Герберт

11 січня 2008 року

Сіетл, Вашингтон,

¹ «The Whole Earth Catalog» — американський журнал контркультури та каталог продукції, що його видавав Стюарт Бренд у 1968—1998 рр. (Тут і далі прим. перекл.)

² «Аналог: наукова фантастика та факти» (варіанти назви — «Astounding Science Fiction», «Astounding Stories of Super-Science», «Astounding Stories», «Analog») — один з найбільш впливових американських журналів фантастики за всю історію цього жанру як самостійного напряму комерційної літератури.

³ Американське книжкове видавництво, засноване Джорджем Пальмером Патнемом, входить до концерну «Penguin Group» як імпринт.

⁴ Американське видавництво, що входить до концерну «Penguin Group» як імпринт.

Учення Муад'Діба стало полем для грища забобонних і розбещених схоластів. Тим часом він навчав гармонійного способу життя, філософії, що дала б людині змогу протистояти проблемам, джерелом яких є постійна змінність Усесвіту. Він казав, що людство постійно еволюціонує і що цей процес ніколи не закінчиться. Казав, що ця еволюція проходить згідно зі змінними засадами, які відомі лише вічності. Як же викривлене міркування може гратися з такою сутністю?

Слова ментата Дункана Айдаго

На товстому червоному килимі, що покривав дикий камінь дна печери, з'явилася світляна пляма. Це світло походило начебто нізвідки й існувало лише на червоній поверхні тканини, зітканої з меланжевого волокна. Світляний зайчик близько двох сантиметрів діаметром хаотично блукав, змінюючи форму — розтягуючись, стаючи овалом. Дійшовши до темно-зеленого краю ліжка, він стрибнув угору й згорнувся на його поверхні.

Під зеленим покривалом лежало дитя з рудуватим волоссям. Його обличчя все ще було пухкеньким і округлим, як у немовляти, з широкими губами, а тіло позбавлене характерної для фрименів виразної худоби, але й не таке насичене водою, як у чужосвітян. Коли світло ковзнуло по заплющених повіках, маленька фігурка здригнулася. Світло блимнуло й згасло.

Тепер чутно було лише рівномірне дихання і ще тихше заспокійливе крапання води, що збиралася у басейні вітрової пастки, розміщеної високо над печерою.

У покої знову з'явилося світло — трохи сильніше, на кілька люменів яскравіше. Цього разу можна було розгледіти його джерело: закрита каптуром постать затулила собою аркоподібні двері на краю скельної кімнати. Світло сочилося звідти. Світляний зайчик ще раз обіг

довкола кімнати, вивчаючи, придивляючись. У ньому було відчуття загрози, тривожного неспокою. Уникав сплячої дитини, зупинився на заґратованому вентиляційному отворі у верхньому кутку, дослідив опуклість зелено-золотих стінних завіс, які мали зробити лагіднішим довколишній камінь.

Ось світло погасло. Постать у каптурі ворухнулася, видавши себе шелестінням тканини, і зайняла місце обіч аркоподібних дверей. Кожен, знайомий зі звичаями тутешньої січі Табр, одразу ж запідозрив би, що це, вочевидь, Стілґар, наїб січі, опікун осиротілих близнят, які одного дня переймуть мантию свого батька, Пола Муад'Діба. Стілґар часто оглядав уночі кімнати близнят, завжди зазираючи спершу до покою, в якому спала Ганіма, і переходячи потім до сусіднього приміщення, аби впевнитися там, що Лето нічого не загрожує.

«Я старий дурень», — подумав Стілґар.

Він торкнувся холодної поверхні світлопроектора, перш ніж повернути його до прикріпленої до пояса петлі. Проектор дратував наїба навіть тоді, коли він на нього покладався. Ця річ була витонченим інструментом імперії, пристроєм, що мав викривати присутність великих живих тіл. У королівських спальнях він виявив лише сплячих дітей.

Стілґар знав, що його думки й почуття такі ж, як і це світло. Не міг опанувати безнастанно неспокійну внутрішню проекцію. Якась сильніша потуга керувала цим рухом. Вона послала його сюди в мить, коли він відчув нагромаджену небезпеку. Тут міститься магніт, що притягує до себе мрії про велич у всьому відомому Всесвіті. Тут міститься минуще багатство, світська влада та наймогутніший з усіх містичних талісманів: божественна автентичність релігійного спадку Муад'Діба. У цих близнятах — Лето і його сестрі Ганімі — зосереджена грізно-благоговійна сила. Доки вони жили, Муад'Діб, хоч і мертвий, жив у них.

Вони були не просто дев'ятирічними дітьми, а природною силою, стихією, об'єктом поклоніння та страху. Були дітьми Пола Атріда, Муад'Діба, що став Магді всіх фрименів, пальником, завдяки якому вибухнуло людство. Фримени рушили навсібіч із цієї планети у джигаді, несучи своє полум'я крізь людський Усесвіт хвилиною

релігійного правління, засяг і повсюдний вплив якого залишили слід на кожній планеті.

«А все ж діти Муад'Діба з плоті й крові, — подумав Стілгар. — Два прості удари мого ножа могли б зупинити їхні серця. Їхня вода повернеться до племені».

Від цієї думки його норавливий розум збентежився.

«Убити дітей Муад'Діба!»

Але за ці роки він набув вправності в самопостереженні. Стілгар знав джерело цієї жахливої думки. Вона походила з лівої руки проклятих, а не з правої — благословених. Аят⁵ і бурган⁶ життя мали для нього небагато таємниць. Колись він пишався тим, що вважає себе фрименом, пустелю — приятелем, що мислено називає свою планету Дюною, а не Арракісом, як зазначено на всіх зоряних картах імперії.

«Як усе було б просто, якби наш Месія був лише мрією, — подумав він. — Знайшовши нашого Магді, ми випроменили у Всесвіт незліченні месіанські мрії. Тепер кожен народ, підкорений джигадом, мріє про прихід власного проводиря».

Стілгар глянув у темряву кімнати.

«Якби мій ніж визволив усіх цих людей, чи зробили б вони мене месією?»

Чутно було, як Лето неспокійно ворухнувся у своєму ліжку.

Стілгар зітхнув. Він ніколи не знав діда Атрідів, на честь якого назвали цю дитину. Але багато хто запевняв, що моральна сила Муад'Діба походить саме з цього джерела. Чи ця разюча правота промине теперішнє покоління? Стілгар не був спроможним відповісти на це питання.

«Січ Табр моя, — подумав він. — Я тут правлю. Я наїб фрименів. Без мене не було б Муад'Діба. Ці близнята... їхня мати Чані — моя родичка, а отже, у їхніх жилах тече моя кров. Я там разом із Муад'Дібом, Чані та всіма іншими. Що ж ми зробили з нашим Усесвітом?»

Стілгар не міг пояснити, чому такі думки прийшли до нього вночі й чому вони викликали в нього почуття провини. Закутався у свою накидку з каптуром. Дійсність геть не була схожа на мрії. Приязна Пустеля, що тяглася колись від полюса до полюса, зменшилася

наполовину порівняно з давнім розміром. Міфічний рай, зарослий зеленню, наповнював його жахом. Мрія була не такою. І, коли його планета змінювалася, він знав, що змінюється і сам. Став куди витонченішою особистістю, ніж давній січовий вождь. Дізнався про багато речей: про мистецтво правління і про глибокі наслідки найдрібніших рішень. Але він відчував ці знання і цивілізованість як тонке облицювання, що покриває залізну серцевину простішої, більш детерміністичної свідомості. І ця давніша серцевина озивалася до нього, закликаючи повернутися до чистіших цінностей.

Ранкові січові звуки почали каламутити його думки. У печері заворушилися люди. Він відчув повів вітру на щоках — це люди виходили крізь дверні печаті в темряву досвітку. Вітерець свідчив про їхню недбайливість, був знаком часу. Печерні мешканці вже не дотримувалися суворої водної дисципліни, що існувала в давнину. Навіщо мали б це робити, якщо на цій планеті вже фіксували дощ і бачили хмари, якщо загинуло восьмеро фрименів, підхоплених раптовою повинню у ваді?⁷ До цієї події слова «втопитися» у мові Дюни не існувало. Але це більше не була Дюна, це був Арракіс... і ранок наповненого подіями дня.

«Сьогодні на цю планету повертається Джессіка, мати Муад'Діба й бабуся цієї королівської двійні, — подумав він. — Чому вона саме зараз поклала край своєму добровільному вигнанню? Чому проміняла лагідну безпеку Каладана на загрози Арракіса?»

Були й інші побоювання: чи відчує вона Стілгарові вагання? Відьма Бене Гессерит, що пройшла найглибший вишкіл Сестринства і стала повноправною Превелебною Матір'ю. Такі жінки були проникливо гострими, небезпечними. Чи наказала б йому впасти на власний ніж, як це колись наказав Ліетові Умма-Кайнс?

«Чого я мав би коритися?» — міркував він.

Не міг відповісти на це питання, але тепер його думки перейшли до Ліета-Кайнса, планетолога, що першим вимріяв перетворення пустельної Дюни на прихильну до людей зелену планету, якою вона й ставала. Ліет-Кайнс був батьком Чані. Без нього не було б мрії, не було б Чані, не було б королівської двійні. Тяглість цього ламкого ланцюга жахнула Стілгара.

«Як ми всі зібралися в цьому місці? — питав він себе. — Як ми поєдналися? З якою метою? Чи є моїм обов'язком покласти цьому край, знищити велике поєднання?»

Зараз Стілгар зізнався сам собі у страшому прагненні. Міг тепер зробити вибір, відкинувши любов і сімейні почуття заради того, до чого час від часу мусили вдаватися наїби: прийняти смертоносне рішення для блага племені. З одного погляду, таке вбивство було найвищою зрадою та жорстокістю. Убити дітей! Але ж це були не просто діти. Вони споживали меланж, були учасниками січових оргій, обнишпорювали пустелю, шукаючи піщаних форелей, бавилися в інші ігри фрименських дітей... І засідали в Королівській Раді. Діти такого ніжного віку, проте достатньо мудрі, щоб сидіти в Раді. Тілесно вони, може, й діти, але старці за досвідом; народжені з цілковитою генетичною пам'яттю та різною самосвідомістю, що відрізняли їх та їхню тітку Алію від усіх інших живих людей.

Не раз упродовж багатьох ночей Стілгар зауважував, що його думки крутяться довкола цієї різниці, спільної для близнят і їхньої тітки; дуже часто викликана цими думками тривога розвівала його сон, женучи до спальні близнят з непевними замірами. Зараз усі його вагання зібралися до купи. Відсутність рішення була сама по собі рішенням, і він це знав. Ці близнята та їхня тітка прокинулися в материнському лоні зі всіма спогадами, переданими їм предками. Причиною цього стала залежність від прянощів, меланжева залежність їхніх матерів — леді Джессіки й Чані. Леді Джессіка народила сина, Муад'Діба, ще до залежності. Алія прийшла на світ уже після неї. З перспективи часу це було ясным. Незліченні покоління розплідної селекції, керованої Бене Гессерит, призвели до народження Муад'Діба, але жоден план Сестринства не допускав меланжу. О, вони знали про цю можливість, але боялися її та називали Гиддю. Вона була для них наймерзеннішим фактом. Гидь. Вони мусили мати якісь підстави для такого вироку. А коли запевняли, що Алія — Гидь, то це мало такою ж мірою стосуватися і близнят. Бо Чані теж була узалежнена, її тіло просякло прянощами, а її гени якимось чином доповнили гени Муад'Діба.

Стілгарові думки кипіли. Не могло бути сумніву, що близнята зайшли далі, ніж їхній батько. Але в якому напрямку? Хлопець говорив, що

спроможний бути своїм батьком, — і довів це. Уже немовлям Лето виявляв спогади, які могли належати лише Муад'Дібові. Чи в цьому широкому спектрі пам'яті чигали інші предки — предки, вірування та звичаї яких були невимовно небезпечними для людей сьогодення?

«Гидь», — заявляють святі відьми Бене Гессерит. А все-таки Сестринство прагне генофонду цих дітей. Чарівниці хочуть мати сперму та яйцеклітину без клопітких тіл, частинами яких вони є. Чи це тому леді Джессіка повертається зараз? Дружина Герцога Лето порвала із Сестринством, щоб підтримати свого чоловіка, та був поголос, наче вона повернулася до звичаїв Бене Гессерит.

«Я міг би покласти край усім цим мріям, — подумав Стілгар. — Це так просто».

І ще раз спитав себе, як він може взагалі обмірковувати такий вчинок. Хіба близнята Муад'Діба були відповідальні за дійсність, яка нищила прагнення інших? Ні. Вони були лише лінзою, крізь яку лилося світло, аби виявити нові форми у Всесвіті.

Його змучений розум повернувся до первісних вірувань фрименів, і він подумав: «Наказ Бога прийде — тож не намагайтеся прискорити його! Бог має вказати шлях; а дехто збочить із нього»⁸.

Релігійне поклоніння Муад'Дібові було тим, що найбільше виводило Стілгара з рівноваги. Навіщо вони зробили його богом? Навіщо обожествляти людину з плоті й крові? Муад'Дібів «Золотий еліксир життя» створив бюрократичного монстра, який охопив усі людські справи й підпорядкував їх собі. Влада й релігія поєдналися, а закорупція стало гріхом. Запах блюзнірства здіймався, наче дим, над усіляким ставленням під сумнів урядових наказів. Звинувачення у бунті тягло за собою пекельний вогонь і самосуд.

Але ж ці урядові едикти створили люди.

Стілгар сумно струснув головою, не помічаючи слуг, що ввійшли до королівського передпокою, аби виконувати свої ранкові обов'язки.

Торкнувся запоясного крис-ножа, думаючи про минуле, яке той символізував, про те, що часто симпатизував бунтівникам, невдалі повстання яких були придушені за його власними наказами. У розумі постало сум'яття, і він шкодував, що не може його позбутися, повернувшись до простішого рішення, яке пропонував ніж. Але

Всесвіт не міг змінити напрямок свого руху на протилежний. То був великий двигун, спрямований у сіру порожнечу неіснування. Його ніж, якби він приніс смерть близням, лише відбився б від цієї порожнечі, зіткнувши нову плутанину, щоб звучати відлунням у людській історії, творячи нові викиди хаосу, спонукаючи людство випробовувати нові форми ладу й безладу.

Стілгар зітхнув, усвідомивши рух довкола себе. Так, ці слуги уособлювали той різновид руху, що пов'язаний із близнями Муад'Діба. Переміщалися від одного моменту часу до іншого, приймаючи як неunikне все, що відбувається. «Найкраще їх наслідувати, — сказав собі Стілгар. — Найкраще приймати те, що надходить, тоді, коли воно надходить».

«Я теж слуга, — промовив він подумки. — А моїм владарем є Господь Милосердний, Бог Благий». І процитував сам собі: «Воістину, на їхні шиї Ми наклали кайдани аж до підборіддя; їхні голови задерті! Ми встановили перепону попереду них і встановили перепону позаду; Ми накрили їх і вони не бачать!»⁹

Так написано у давній фрименській релігії.

Стілгар кивнув сам собі.

Бачити, провидіти наступну мить, як це робив Муад'Діб у своїх несамовитих видіннях майбутнього, — це додавало протисили до людських справ. Це творило нові можливості ухвалювати рішення. Бути незв'язаним, бути розкутим — так, це могло знаменувати Божественний каприз. Чергова плутанина, куди не сягають можливості звичайної людини.

Стілгар здійняв руку з ножа. По його пальцях повзли мурашки на спомин про той дотик. Але вістря, яке колись виблискувало у роззявленій пащі піщаного черва, зосталося в піхвах. Стілгар знав, що тепер він не витягне з піхов цього ножа, щоб убити близнят. Він вирішив. Краще зберегти ту давню чесноту, яку цінував досі: вірність. Краще плутанина, про яку він, здавалося, знав, ніж та, що понад розуміння. Краще теперішнє, ніж омріяне майбуття. Гіркий смак у роті підказав Стілгарові, якими порожніми й відразливими можуть бути деякі мрії.

«Ні! Більше жодних мрій!»

- [5](#) Найменший відокремлений текст Корану. У «Всесвіті Дюни» — знаки життя.
- [6](#) У «Всесвіті Дюни» — докази життя (зазвичай «аят» та «бурган життя»).
- [7](#) Ваді — арабською «сухе русло». Сухі долини з крутими, майже прямовисними схилами в пустелях Північної Африки та Аравії.
- [8](#) «Наказ Аллага прийде — тож не намагайтесь прискорити його! (...) Аллаг вказує пряму дорогу, але є й шляхи, що ведуть убік». Коран, Сура XVI, 1, XVI, 9. (Тут і далі Коран у пер. М. Якубовича.)
- [9](#) Коран, Сура XXXVI, 8-9.

Виклик: Чи бачив ти Проповідника?

Відповідь: Я бачив піщаного черва.

Виклик: Що чинить цей черв?

Відповідь: Дає нам повітря, яким ми дихаємо.

Виклик: Чого ж ми нищимо його землю?

Відповідь: Бо так велить Шай-Хулуд [обожнений черв]

«Загадки Арракіса» авторства Харк аль-Ади

За фрименським звичаєм, близнята Атріди прокидалися за годину до світанку. Позіхали й потягалися у сусідніх кімнатах, роблячи це в таємничій єдності одне з одним та відчуваючи рух у довколишніх печерних приміщеннях. Чули, як у передпокої слуги готують сніданок — кашу з фініками й горіхами, заправлену соком, вичавленим із частково переброджених прянощів. У передпокої були світлокулі, і крізь відкриті входи-арки у спальні сочилось лагідне жовте світло. При цьому м'якому світлі близнята швидко одягалися, відчуваючи близькість одне одного. Як умовились, одягли дистикости, що мали захистити їх від суховіїв пустелі.

Невдовзі королівська двійня зустрілася у передпокої, зауваживши раптову тишу, яка запанувала серед слуг. Усі помітили, що Лето мав поверх гладенького сірого дистикоста бежеву чорнообрамлену пелерину. Накідка його сестри була зеленою. В обох на шиї пелерини були зап'яті застібкою у формі яструба Атрідів — золотого з червоними самоцвітами очей.

Побачивши ці оздоби, Хара, одна зі Стілгарових жінок, сказала:

— Ви, як бачу, вирядилися задля своєї бабусі.

Лето взяв миску зі своїм сніданком, а тоді глянув на темне, зборознене вітром обличчя Хари. Хитнув головою. І сказав:

— Чому ти вважаєш, що це не задля нас самих?

Хара, не кліпнувши, зустріла його насмішкуватий погляд.

— Мої очі такі ж сині, як і твої!

Ганіма голосно засміялася. Хара завжди була майстринею фрименських жартівливих суперечок. На одному подиху сказала: «Не насміхайся з мене, хлопче. Можеш бути королевичем, але ми обоє маємо знак залежності від меланжу — очі без білків. Якої більшої оздобы чи більшої честі потребує фримен?»

Лето усміхнувся і сумно похитав головою.

— Харо, моя любове, якби ти була молодшою і ще не належала Стілгарові, я зробив би тебе своєю.

Хара легко прийняла свою маленьку перемогу, жестом наказавши іншим слугам далі готувати кімнати до важливих подій цього дня.

— Їжте сніданок, — промовила вона. — Сьогодні вам знадобиться багато сил.

— То ти погоджуєшся, що ми не досить гарні для нашої бабусі? — спитала Ганіма, набивши рот кашею.

— Не бійся її, Гані, — сказала Хара.

Лето проковтнув ложку каші, питально глянувши на Хару. Ця жінка хоч і проста, але пекельно мудра, бо так швидко розгадала їхню хитрість із оздобами.

— Вона повірить, що ми її боїмося? — спитав він.

— Схоже, що ні, — відповіла Хара. — Вона була нашою Превелебною Матір'ю, пам'ятайте. Я знаю її звичаї.

— Як одяглася Алія? — спитала Ганіма.

— Я її не бачила, — коротко відповіла Хара, відвертаючись.

Лето й Ганіма перезирнулися, наче мали спільну таємницю, і швидко схилилися над сніданком. Невдовзі перейшли до великого центрального переходу.

Ганіма заговорила однією з давніх мов, які збереглися в їхній генетичній пам'яті.

— Отож тепер маємо бабусю.

— Це дуже непокоїть Алію, — промовив Лето.

— Кому ж подобається відмовлятися від такої влади? — спитала Ганіма.

Лето тихо засміявся — напрочуд дорослий звук для такого юного тіла.

— Це щось більше.

— Чи очі її матері помітять те, що помітили ми?

— Чому ні? — спитав Лето.

— Так... Може, цього остерігається Алія.

— Хто знає Гидь краще за Гидь? — спитав Лето.

— Знаєш, ми можемо помилятися, — зауважила Ганіма.

— Але ми не помиляємося.

І він процитував із «Книги Азхар» Бене Гессерит:

— «Через розумні причини й жахливий досвід ми називаємо переднароджених Гиддю. Бо хто ж знає, які пропащі та прокляті особи з нашого злого минулого можуть оволодіти живим тілом?»

— Я знаю історію цього, — сказала Ганіма. — Але, якщо це правда, чому ж ми не зазнаємо цього внутрішнього нападу?

— Можливо, наші батьки стоять у нас на варті, — відповів Лето.

— Тоді чому Алія не має такої охорони?

— Не знаю. Можливо, тому, що лише її батько помер, а мати жива. А може, просто тому, що ми ще молоді й сильні. Може, коли станемо старшими й більш цинічними...

— Мусимо бути дуже обачними з цією бабусею, — сказала Ганіма.

— І не розмовляти з нею про того Проповідника, що мандрує нашою планетою, виголошуючи ересь?

— Ти ж не вважаєш насправді, наче це наш батько!

— Я цього не запевняю, проте Алія боїться його.

Ганіма різко труснула головою.

— Я не вірю в ці нісенітниці про Гидь!

— Ти маєш стільки ж спогадів, що й я, — сказав Лето. — Можеш вірити в те, у що хочеш вірити.

— Думаєш, це тому, що ми не відважилися на транс прянощів, а Алія — погодилася? — спитала Ганіма.

— Думаю, саме так.

Вони замовкли, змішавшись із потоком людей у центральному переході. У січі Табр було холодно, але дистикости зберігали тепло, і близнята відкинули з рудого волосся каптури-росовсотувачі. Їхні обличчя зраджували знамення спільних генів: пишні губи, широко розставлені очі, сині на синьому — як знак залежності від прянощів.

Лето першим помітив, що наближається їхня тітка Алія.

— Ось і вона, — перестеріг він, перейшовши на бойову мову Атрідів.

Коли Алія зупинилися перед ними, Ганіма кивнула тітці головою і промовила:

— Воєнна здобич вітає славетну родичку. — Перейшовши на мову чакобса, Ганіма наголосила на значенні свого імені — воєнна здобич.

— Як бачиш, люба тітонько, — сказав Лето, — ми готуємося до сьогоднішньої зустрічі з твоєю матір'ю.

Алія, єдина особа у велелюдному королівському палаці, яку геть не дивувала доросла поведінка цих дітей, переводила грізний погляд з одного на друге. Тоді сказала:

— Тримайте язика на припоні, обоє!

Бронзове волосся Алії було сплетене на потилиці у два золоті водні кільця. Овальне обличчя насупилося, широкі губи із дещо опущеними краєчками — знак потурання собі — зціпилися у тонку лінію. Біля куточків синіх на синьому очей розкинулися віялом зморшки неспокою.

— Я попередила вас обох, як сьогодні поводитись, — промовила Алія. — Ви знаєте причини цього не гірше за мене.

— Ми знаємо твої причини, але, може, ти не знаєш наших, — озвалася Ганіма.

— Гані! — гарикнула Алія.

Лето сердито глянув на тітку й сказав:

— У будь-який день, а сьогодні особливо, ми не будемо либитися, як малі діти.

— Ніхто й не хоче, щоб ви либилися, — відповіла Алія. — Проте ми вважаємо, що нерозсудливим буде викликати в моєї матері небезпечні думки. Ірулан зі мною погоджується. Хто знає, яку роль обере леді Джессіка? Вона ж, зрештою, бене-гессеритка.

Лето труснув головою, міркуючи: «Чому Алія не бачить того, про що здогадуємося ми? Чи вона надто далеко зайшла?» І звернув особливу увагу на ледь помітні риси обличчя Алії, що видавали наявність у її генах спадку по дідові з материнського боку. Барон Владімір Харконнен не був приємною людиною. Здійснивши цей огляд, Лето відчув, як у ньому самому ворухнувся неспокій. Подумав: «Він і мій предок теж».

— Леді Джессіка пройшла науку правління, — промовив він.

Ганіма кивнула.

— Чому вона вибрала саме цей час для повернення?

Алія скривилася, а тоді сказала:

— Можливо, просто хоче побачити своїх онуків.

«Ти маєш таку надію, люба тітонько, — подумала Ганіма. — Але це диявольськи мало скидається на правду».

— Вона не може правити тут, — сказала Алія. — У неї є Каладан. Цього повинно вистачити.

— Коли наш батько пішов у пустелю, щоб там померти, він залишив тебе регенткою. Він... — заспокійливо промовила Ганіма.

— Ти маєш якісь скарги? — вимогливо спитала Алія.

— Це був розумний вибір, — озвався Лето, підіграючи своїй сестрі. — Ти єдина знала, як це — народитися так, як народилися ми.

— Є поголос, наче моя мати повернулася до Сестринства, — промовила Алія. — Ви обоє знаєте, що Бене Гессерит думає про...

— Гидь, — закінчив Лето.

— Так, — Алія процідила це слово крізь зуби.

— Ще кажуть: один раз відьма — завжди відьма, — промовила Ганіма.

«Сестро, ти граєш у небезпечну гру», — подумав Лето, але, підтримуючи її, сказав:

— Наша бабуся — жінка великої простоти, куди простіша, ніж інші її посестри. Ти ділиш з нею пам'ять, Аліє, тож знаєш, чого від неї очікувати.

— Простоти! — вигукнула Алія, хитнувши головою. Оглянула переповнений перехід, знову перевела погляд на близнят. — Якби моя мати була менш складною натурою, вас би тут не було. Та й мене теж. Я була б її первістком, і нічого цього...

Ледь здригнулася, знизала плечима.

— Попереджаю: хоч би що ви сьогодні робили, будьте дуже обережні. — Алія підвела погляд. — Ось і моя варта.

— Ти все ще вважаєш, що нам не слід супроводжувати тебе в космопорт? — спитав Лето.

— Чекайте тут, — сказала Алія. — Я повернуся разом із нею.

Лето презирнувся із сестрою і промовив:

— Ти часто казала, що спогади, передані нам тими, хто жив до нас, не матимуть вартості, доки ми не здобудемо достатньо власного

досвіду, аби втілити їх у життя. Ми із сестрою віримо в це. Передбачаємо небезпечні зміни через приїзд бабусі.

— Вірте в це й далі, — сказала Алія. Обернулася, стала між охоронницями, які її обступили. Усі разом швидко рушили переходом до Державного Входу, де їх чекали орнітоптери.

Ганіма витерла сльозу з правого ока.

— Вода для мертвих? — прошепотів Лето, взявши сестру за руку.

Ганіма набрала повні груди повітря і глибоко зітхнула. Думала про те, як спостерігала за тіткою, вдавшись до методики, добре їй відомої з накопиченого предківського досвіду.

— Це зробив транс прянощів? — спитала вона, наперед знаючи відповідь Лето.

— Ти маєш якесь краще припущення?

— Лише задля обговорення: чому наш батько... навіть наша бабуся встояли?

Він якусь мить придивлявся до неї. Потім заговорив.

— Ти знаєш відповідь не гірше за мене. Прибувши на Арракіс, вони вже були сформованими особистостями. Транс прянощів — ну... — Він стеноу плечима. — Вони не народилися у цьому світі, уже опановані своїми предками. Зате Алія...

— Чому вона не повірила пересторогам Бене Гессерит? — Ганіма закусила нижню губу. — Алія мала ту саму інформацію, що й ми.

— Вони вже наперед назвали її Гиддю, — сказав Лето. — Не вважаєш, що було б спокусливо довідатися, чи ти не сильніша за всіх, які...

— Ні, не вважаю! — Ганіма відвела погляд від пильних братових очей, здригнулася. Їй достатньо було порадитися з генетичними спогадами, щоб ожили перестороги Сестринства. Була помітна тенденція, що, дорослішаючи, переднароджені набували лихих звичок. А правдоподібна причина... Вона знову здригнулася.

— Шкода, що ми не маємо кількох переднароджених предків, — промовив Лето.

— Може, й маємо.

— Але ми... Ах, знову старе питання без відповіді: чи ми справді маємо повний доступ до всього набору досвіду кожного предка?

Виходячи з власного внутрішнього сум'яття, Лето розумів, що ця розмова має завдавати болю сестрі. Він сказав:

— Ми мусимо зволікати, зволікати й зволікати щоразу, коли вона вимагає від нас трансу. Щонайбільша обережність із дозуванням прянощів — це для нас найкращий спосіб.

— Передозування мусило б бути значним, — промовила Ганіма.

— Ймовірно, що наша витривалість висока, — погодився він. — Глянь, скільки потребує Алія.

— Мені її шкода, — сказала Ганіма. — Це мусила бути витончена й підступна принада, що підкрадалася до неї, аж доки...

— Вона жертва, так, — промовив Лето. — Гидь.

— Ми можемо помилятися.

— Правда.

— Я завжди питаю себе, — задумалася Ганіма, — чи наступна пам'ять предків, до якої я сягну, не буде тією, що...

— Минуле не далі від тебе, як подушка, — сказав Лето.

— Ми мусимо скористатися нагодою й обговорити це з нашою бабусею.

— Її пам'ять у мені спонукає до цього, — озвався Лето.

Ганіма зустрілася з ним поглядом. Тоді сказала:

— Надмірне знання ніколи не дарує простих рішень.

Січ на краю пустелі,
Тут правив Ліет, правив Кайнс,
І Стілгар, і Муад'Діб,
І знову Стілгар за ним.
Наїб за наїбом лягають в пісок,
Але стоїть січ.

З фрименської пісні

Відходячи від близнят, Алія відчула, як швидко б'ється її серце. Упродовж кількох секунд цього калатання вона відчувала майже наказ зостатися з ними й благодати в них допомоги. Яка безглузда слабкість! Згадка про неї повернула Алію до обачного спокою. Невже близнята наважилися практикувати передзнання? Дорога, що поглинула їхнього батька, має їх вабити — транс прянощів із його візіями майбутнього тріпоче, немов серпанок на мінливому вітрі.

«Чому я не можу бачити майбутнього? — міркувала Алія. — Чому, як не намагаюся, воно тікає від мене?»

«Близнята повинні спробувати», — сказала вона собі. Їх можна заманити, заохотити до цього. У них є дитяча цікавість, пов'язана зі спогадами, що мандрували впродовж тисячоліть.

«Як і в мене», — подумала Алія.

Її варта відчинила двері з водними печатями, що закривали Державний Вхід січі, охоронниці розступилися по боках, тоді як вона вийшла на виступ-летовище, де вже чекали орнітоптери. З пустелі віяв вітер, здіймаючи до небес куряву, але день був ясним. Перехід від світлокуль січі до денного світла перевів думки Алії до зовнішнього світу.

Чому леді Джессіка повертається саме зараз? Невже до Каладана дійшли розповіді про те, яким було Регентство...

— Мусимо поспішати, міледі, — сказала одна з охоронниць, підвищивши голос, щоб перекричати шум вітру.

Алія дозволила допомогти їй увійти до орнітоптера, застібнула ремінь безпеки, але її думки рвалися вперед.

«Чому зараз?»

Коли крила орнітоптера залопотіли й машина легко злетіла в повітря, Алія відчула пиху та силу свого становища, наче то були матеріальні речі, але вони були ламкими, ох, якими ламкими!

Чому зараз, коли її плани ще недовершено?

Хмари пилу дрейфували, здіймаючись угору, вона бачила яскраве сонячне світло над зміненим краєвидом планети: широкий простір зеленої рослинності сягнув туди, де колись домінувала спечена земля.

«Без видіння майбутнього я можу провалитися. О, які дива могла б я зробити, коли б тільки мала бачення Пола! Не для мене гіркота, принесена пророчими візіями».

Здригнулася від болісного голоду, що пройняв її наскрізь. Пошкодувала, що не може зректися своєї сили. Ах, бути такою, як інші, — сліпою. Сховатися у блаженній сліпоті, жити в гіпнотичному напівіснуванні, у яке шок народження вкидає більшість людей. Та ні! Вона народилася Атрідкою, жертвою свідомості в багато еонів завглибшки. Причиною цього стала залежність її матері від прянощів.

«Чому мати повертається сьогодні?»

З нею повинен бути Ґурні Галлек — завжди відданий слуга, найманий убивця з потворним обличчям, вірний і відвертий, музи́ка, дотик руки якого з однаковою легкістю вбиває і видобуває звуки з дев'ятиструнного балісета. Дехто каже, що він став коханцем її матері. Варто б розвідати, це могло б стати цінним важелем.

Прагнення бути такою, як інші, розвіялося.

«Слід спокусити Лето трансом прянощів».

Згадала, що спитала колись хлопця, як би він поведився з Ґурні Галлеком. А Лето, відчуваючи прихований у її питанні підтекст, відповів, що Галлек був вірним «аж до ґанджу». І додав: «Він обожнював... мого батька».

Вона зауважила незначне вагання. Лето ледь не сказав «мене» замість «мого батька». Так, інколи складно відокремити генетичну пам'ять від тілесної серцевини живої плоті. Ґурні Галлек не полегшить Лето цього відокремлення.

Губ Алії торкнулася гірка посмішка.

Ґурні вирішив повернутися на Каладан разом із леді Джессікою після Полової смерті. Його повернення сюди заплутало б багато речей. Знову з'явившись на Арракісі, він додав би власні ускладнення до вже наявних ліній. Він служив Половому батькові — і утворилася лінія спадкоємства: Лето I, Пол, Лето II та відгалуження, що не входило до селективної програми Бене Гессерит: Джессіка, Алія, Ганіма. Ґурні, посиливши замішання ідентичності, може виявитися цінним.

«Що він зробив би, дізнавшись про кров Харконнів у наших жилах? Харконнів, яких він так ненавидить?»

Посмішка на губах Алії стала самозаглибленою. Урешті-решт, близнята були дітьми. Дітьми з незліченим числом предків, чії спогади належали як іншим, так і їм самим. Зараз вони, напевне, стоять на краю січі Табр і дивляться на слід корабля їхньої бабусі, що саме сідає в Арракінському басейні. Той палаючий слід, видимий на небі, — чи зробить він прибуття Джессіки реальнішим для її внуків?

«Мати питає мене про їхнє навчання, — подумала Алія. — Чи я правильно стежу за дотриманням дисципліни прана-бінду? А я відповім, що вони вчать самостійно, — як і я. Процитую її внука: “До обов’язків керування належить необхідність покарань... але тільки тоді, коли жертва вимагає цього”».

Тут Алія усвідомила, що, коли б вона зуміла достатньо зосередити увагу леді Джессіки на близнятах, всі інші могли б уникнути детальної інспекції.

Таке можна зробити. Лето був дуже схожим на Пола. Чому б і ні? Може бути Полом, коли захоче. Навіть Ганіма володіє цією приголомшливою здатністю.

«Як і я можу бути своєю матір’ю чи будь-ким іншим із тих, що ділять із нами життя».

Вона відкинула цю думку, вдивляючись, як пропливає вниз Оборонна Стіна. Тоді подумала: «Як це — залишити лагідний затишок багатого водою Каладана й повернутися на Арракіс, пустельну планету, де її Герцога вбито, а син став мучеником?»

Чому леді Джессіка зараз повертається?

Алія не знайшла відповіді — нічого певного. Вона могла поділяти свідомість іншого «я», але коли досвід проходив по-різному, то й мотиви не збігалися. Прийняття рішень належало до приватних дій, які

вчиняла особистість. Для переднароджених, для багаторазово народжених Атрідів це зоставалося найважливішою реальністю, що сама собою була різновидом народження: цілковите відокремлення живого дихаючого тіла, коли це тіло покинуло лоно, яке назначило його множинною свідомістю.

Алія не вбачала нічого дивного в одночасній любові та ненависті до матері. Це було необхідністю, потрібною для збереження рівноваги, що не залишала місця почуттю провини чи докорам сумління. Де могла закінчуватися любов чи ненависть? Чи можна звинувачувати Бене Гессерит у тому, що вони спрямували леді Джессіку в певному напрямку? Почуття провини й докори сумління розпорозуються, якщо пам'ять охоплює тисячоліття. Сестринство лише намагалося вивести Квізац Хадераха: чоловічого відповідника повністю розвинутої Превелебної Матері... і більше — людську істоту з найвищим рівнем чутливості та свідомості, Квізац Хадераха, що може бути в багатьох місцях одночасно. А леді Джессіка, усього лише пішак у цій селективній програмі, відступила від доброго тону й закохалася у селективного партнера, якому її виділили. Відгукнувшись на бажання коханого Герцога, народила сина замість доньки, яку Сестринство хотіло бачити її первістком.

«Відклавши моє народження на час, коли вона вже стала залежною від пряноців! І тепер вони мене не хочуть. Тепер вони мене бояться! Не без причини...»

Здобули Пола, свого Квізац Хадераха, на одне покоління раніше — дрібна неточність у далекосяжному плані. А тепер мали іншу проблему: Гидь, носія дорогоцінних генів, які вони шукали впродовж багатьох генерацій.

Алія відчула, як над нею просувається тінь, і глянула вгору. Її ескорт займав позицію захисту з висоти, готуючись до посадки. Здивовано труснула головою: куди зайшли її думки? Яка користь із прикликання давніх поколінь і спільного усунування їхніх помилок? Це нове життя.

Дункан Айдаго поставив своїй ментатській свідомості питання, чому Джессіка повертається саме зараз. Він оцінював проблему як людина-комп'ютер, це було його даром. Сказав, що вона повертається, аби передати близнят Сестринству. Близнята теж були носіями цих дорогоцінних генів. Дункан міг мати рацію. Цього могло вистачити,

щоб леді Джессіка перервала свою добровільну ізоляцію на Каладані. Якщо Сестринство наказало... Бо чого б інакше вона поверталася до місця, з яким пов'язані численні болісні спогади?

— Побачимо, — пробурмотіла Алія.

Відчула, як орнітоптер сідає на дах її Твердині, — рішуча й різка крапка, що сповнила її зловісним передчуттям.

Меланж (me'-lange також ma,lanj) — походження неясне (гіпотетично з давньої мови Терран Франж): а) суміш прянощів; б) прянощі з Арракіса (Дюни) з геріатричними властивостями, уперше зареєстровані Яншуфом Ашкоко, королівським аптекарем за правління Шаккада Мудрого; арракінський меланж, який знаходять лише в найглибших пустельних пісках Арракіса, пов'язаний із пророчими видіннями Пола Муад'Діба (Атріда), першого фрименського Магді; також використовується навігаторами Космічної Гільдії та сестрами Бене Гессерит.

Королівський словник, видання п'яте

Два великі коти легкими вистрибами перетнули скельний хребет у ранковому світлі. Вони ще по-справжньому не захопилися полюванням, лише оглядали свою територію. Це була особлива порода, звана лазійськими тиграми, завезена на планету Салуса Секундус майже вісім тисяч років тому. Генетичні маніпуляції з древнім терранським підвидом стерли деякі первісні риси тигрів і удосконалили інші складники. Ікла залишилися довгими. Їхні морди були широкими, очі — пильними й розумними. Лапи збільшені, щоб мати змогу краще пересуватися нерівною місцевістю. А їхні зазвичай сховані кігті, що від тиску шкіряних складок були твердими й гострими на кінцях, як бритва, могли висуватися приблизно на десять сантиметрів. Шерсть гладенька, рівномірної рудувато-коричневої масті, що робило їх майже невидимими на піщаному тлі.

Вони відрізнялися від своїх предків ще й тим, що вже змалку в їхній мозок вживляли сервостимулятори. І саме ці стимулятори давали можливість тим, хто мав відповідний передавач, маніпулювати тваринами.

Стояла холоднеча, і коли коти зупинилися, щоб детально оглянути територію, з їхніх пащек ішла пара. Місцевість довкола була безплідним сухим районом Салуси Секундус, де жило кілька піщаних

форелей, контрабандою завезених із Арракіса. Це давало примарну надію можливості покласти край монополії на меланж. У тому місці, де стояли коти, здіймалися коричнюваті скелі й де-не-де виднілися поодинокі кущі — сріблясто-зелені в довгих тінях ранкового сонця.

Помітивши легенький рух, коти враз напружилися. Далеко внизу двоє дітей із зусиллям піднімалися вгору висохлим руслом, тримаючись за руки. На вигляд дітям було дев'ять чи десять стандартних років. Обоє рудоволосі. Їхні дистикости частково прикривали розкішні білі бурки з облямівкою, спереду прикрашені гербом Атрідів — яструбом, вишитим червоно-золотими нитками. Йдучи, діти безтурботно розмовляли, і їхні виразно чутні голоси долинали до котів-мисливців. Лазійські тигри знали таку гру, бо вже грали в неї раніше, але залишалися непорушними, чекаючи надходження на сервостимулятори сигналу, що погоню дозволено.

На скельному хребті за котами з'явився чоловік. Він зупинився і почав спостерігати за сценою: коти, діти. Чоловік мав на собі чорно-сіру польову форму сардаукара з відзнаками левенбреха, помічника башара. Довкола шиї і під пахвами був ремінь, на якому на грудях так висів сервопередавач у тонкій упаковці, щоб до нього зручно було дотягтися обома руками.

Коти не повернулися, коли чоловік підійшов. Вони впізнали його за звуком і запахом. Чоловік зістрибнув, зупинився за два кроки від котів, обтер чоло. Повітря було холодним, але робота — гарячою. Знову оглянув усе довкола блідими очима: котів, дітей. Запхав вологе пасмо білявого волосся під чорний польовий шолом, торкнувся мікрофона, вживленого в горлянку.

— Вони в полі зору котів.

Одразу ж відповів голос, що доходив до нього завдяки приймачам, імплантованим за вухами.

— Ми їх бачимо.

— Пора? — спитав левенбрех.

— Вони зроблять це без наказу погоні? — відповів голос.

— Вони готові, — сказав левенбрех.

— Дуже добре. Побачимо, чи достатньо чотирьох сеансів для вироблення рефлексу.

— Скажете мені, коли будете готові.

— У будь-який час.

— Отже, зараз, — промовив левенбрех.

Торкнувся червоної кнопки з правого боку сервопередача, спершу відтягнувши смужку, що її закривала. Тепер коти не мали жодних обмежень. Поклав долоню на чорну кнопку під червоною, готовий стримати звірів, якщо вони раптом нападуть на нього. Але ті не звертали на нього уваги: припали до землі й почали спускатися з хребта в бік дітей. Їхні великі лапи легко рухалися м'якими плавними кроками.

Левенбрех присів, спостерігаючи. Знав, що десь біля нього приховано транс-око, яке передає всю сцену на таємний монітор у фортеці, де мешкає його принц.

Невдовзі коти перейшли на стрибки, а тоді побігли.

Діти, піднімаючись угору скелястою місциною, усе ще не бачили небезпеки. Одне з них засміялося — високий дзвінкий звук у чистому повітрі. Друге спіткнулося і, намагаючись утримати рівновагу, повернулося і побачило котів. «Глянь!» — тицьнула дитина.

Обоє дітей зупинилися, вдивляючись у незнайомих пришельців. Вони так і стояли, коли лазійські тигри кинулися на них і вп'ялися в їхні шиї. Діти померли миттєво. Коти заповзялися поїдати тіла.

— Відкликати їх? — спитав левенбрех.

— Нехай закінчують. Вони добре впоралися. Я знав це наперед, чудова пара.

— Найкраща, яку я бачив, — погодився левенбрех.

— І це добре. По тебе послано транспорт. А тепер перериваємо зв'язок.

Левенбрех встав і потягся. Уникав прямого погляду на височину зліва, де характерний блиск виявляв розміщення транс-ока, що передавало його чудові результати башарові, далеко, у зелені краї довкола Капітолію. Левенбрех посміхнувся. За сьогоднішню роботу його чекає підвищення. Він уже відчував на шиї відзнаки батора, а одного дня — і бурсега... А там, можливо, навіть башара. Люди, що добре служили в корпусі Фарад'на, онука покійного Шаддама IV, швидко просувалися по службі. Коли принц сяде на свій законний престол, перспективи стануть ще кращими. Ранг башара може бути не

найвищим у його кар'єрі. На багатьох планетах є баронства і графства... які стануть доступні, коли буде усунуто близнят-Атрідів.

Фримени повинні повернутися до своєї первісної релігії, до свого генія у формуванні людських спільнот; мусять повернутися до свого минулого, де вони здобули уроки виживання у змаганні з Арракісом. Мусять відкрити душу на внутрішню науку, і це має бути їхнім єдиним заняттям. Світи Імперії, Ландсраад і Конфедерація ДАПТ не можуть запропонувати їм нічого вартісного. Можуть лише викрасти їхню душу.

Проповідник в Арракіні

Скрізь довкола леді Джессіки, сягаючи далеко в глибину пласкої сірувато-коричневої рівнини летовища, на яке з тріском і зітханням після виринання з космосу сів її корабель, стояв людський океан. За її оцінкою, там налічувалося півмільйона людей, і не більше третини з них становили палігрими. Стояли напрочуд тихо, прикипівши очима до вихідної платформи корабля, затінений люк якої приховував її саму та її супровід.

До полудня зоставалося ще дві години, але курява в повітрі над цим натовпом уже передвіщала неймовірно нестерпну денну спеку.

Джессіка торкнулася перетканого срібними нитками мідяного волосся, що обрамляло її овальне обличчя під каптуром аби Превелебної Матері. Знала, що після довгої дороги має не найкращий вигляд, а чорна барва аби не надто їй личить. Але вона вже й раніше носила цей одяг. Фримени не повинні забути значення ризи-аби. Зітхнула. Космічні подорожі не йшли їй на користь, а ще додавався тягар спогадів — про іншу подорож з Каладана до Арракіса, коли її Герцог змушений був прийняти цей лен усупереч власній волі.

Повільно, випробовуючи свій бене-гессеритський вишкіл у викриванні значущих деталей, Джессіка пильно оглянула людське море. Ось тьмяно-сірі каптури дистикостів, одяг фрименів із глибокої пустелі; палігрими в білих шатах, зі слідами покутного бичування на спинах; де-не-де розкидані групки багатих купців, у легкому одязі без

каптурів, щоб показати байдужість до втрати води в пекучому повітрі Арракіса. Була тут і делегація Громади Вірних у зеленому вбранні з тяжкими каптурами — стояла осторонь від інших, у святості власної групи.

Лише коли відірвала погляд од натовпу, зрозуміла схожість сцени з тією, з якою зіткнулася, коли прибула сюди з коханим Герцогом. Як же давно це було? Понад двадцять років тому. Вона не любила думати про це: подібні спогади змушували серце пригадувати й прискорено калатати. Час залягав у ній мертвим тягарем, здавалося, наче років, проведених нею віддалік од цієї планети, взагалі не було.

«Знову в пащі дракона», — подумала вона.

Тут, на цій рівнині, її син вирвав Імперію з рук уже покійного Шаддама IV. Конвульсія історії закарбувала це місце у людську свідомість і вірування.

Вона почула, як неспокійно заворушився її почет позаду, і знову зітхнула. Мусять чекати на Алію, а та запізнюється. Уже можна було побачити її супровід — він наближався з протилежного боку натовпу, створюючи людську хвилю, тоді як клин Королівської Гвардії прокладав прохід.

Джессіка ще раз пильно оглянула краєвид. Її погляд не пропустив жодної з багатьох змін. До головної вежі летовища прибудовано балкон для моління. І далеко ліворуч стояла в грізній величі пласталева споруда, зведена Поллом як його фортеця, його «січ над піском». Це була найвища цілісна конструкція, яку коли-небудь збудували людські руки. Цілі міста могли б поміститися в її стінах, і ще зосталося б вільне місце. Тепер тут містилася найпотужніша правляча сила Імперії — «Громада Вірних», створена Алією на кістках її брата.

«Це місце мусить зникнути», — подумала Джессіка.

Делегація Алії дісталася підніжжя помосту й зупинилася там в очікуванні. Джессіка впізнала грубі, наче вирізані з каменю, риси Стілгара. І — борони Боже! Там стояла принцеса Ірулан, приховуючи свою дикість у спокусливому тілі, з шапкою золотого волосся, яке роздував свавільний вітерець. Здавалося, наче Ірулан не постарішала ні на день; це було зухвальство. І от на вершині клину — Алія, виклично молода, з очима, втупленими у тінистий люк. Джессіка стисла губи в тонку лінію і пильно оглянула обличчя доньки. У тілі Джессіки

запульсувало гнітючо-свинцеве відчуття, шум внутрішнього прибою вдарив у вуха. Поголос виявився правдивим! Страхіття! Страхіття! Алія зійшла на заборонену дорогу. Втаємничений міг прочитати доказ цього. Гидь!

Упродовж кількох хвилин, які знадобилися, аби отямитися, Джессіка зрозуміла, як сильно вона розраховувала на те, що поголос виявиться неправдивим.

«Що з близнятами? — спитала вона себе. — Вони теж пропащі?»

Повільно, як годиться матері бога, Джессіка вийшла з тіні на край помосту. Її почет, згідно з інструкцією, зостався позаду. Ці наступні хвилини були вирішальними. Джессіка самотньо стояла перед натовпом, виставлена на повний огляд. Почула, як позаду неї нервово покашлює Ґурні Галлек. Ґурні протестував. «Навіть без щита? Підземні боги, жінко! Ти божевільна».

Та однією з найцінніших рис Ґурні був твердий послух. Казав, що мав сказати, а тоді підкорявся. Зараз він підкорявся.

Коли Джессіка вийшла, людське море видало звук, схожий на сичання гігантського піщаного черва. Вона здійняла руки в жесті благословення, запровадженому духовенством Імперії. Зі значними групами запізнілих, та все ж як єдиний величезний організм, люди опустили навколішки. Навіть офіційний супровід приєднався до них.

Джессіка помітила, де саме зволікали. Вона знала, що й інші очі позаду та довкола неї, очі схованих у натовпі агентів запам'ятали тимчасову карту, завдяки якій можна буде знайти запізнілих.

Тоді як Джессіка стояла з піднятими руками, з'явився Ґурні та його люди. Вони квапливо пройшли повз неї, спустилися з помосту і, не звертаючи уваги на здивування офіційного почту, приєдналися до агентів, яких розпізнали за нарукавними знаками. Швидко промчали крізь людське море, перестрибуючи через укляклі постаті та пробираючись вузькими проходами. Кілька з їхніх мішеней помітили небезпеку й спробували втекти. З цими було найлегше: кидок ножа, петля гароти — і втікачі попадали. Інших витягли з юрби: руки зв'язані, ноги спотикаються.

Увесь цей час Джессіка стояла з простягнутими руками, благословляючи своєю присутністю, тримаючи натовп у покорі. Проте вчитала в ньому ознаки поширення чуток і знала найголовнішу з них

— ту, що була посіяна: «Превелебна Мати повертається, аби позбутися недбалих. Хай буде благословенна матір Господа нашого!»

Коли це закінчилося, — кілька мертвих тіл лежало на піску, в'язнів забрали до камер утримання під вежею летовища, — Джессіка опустила руки. Минуло близько трьох хвилин. Знала, що малоймовірно, аби Гурні та його люди піймали когось із призвідників, тих, що становили найбільшу небезпеку. Вони були надто чуйними та пильними. Але серед затриманих теж трапляються цікаві екземпляри. Так само, як звичайні дурні та обмануті.

Джессіка опустила руки, і, прославляючи її, люди підвелися.

Наче нічого й не сталося, Джессіка самотньо спустилася з помосту, уникаючи доньки й особливою увагою вирізнівши Стілгара. У чорній бороді, що віялом спадала йому на шию дистикоста, були помітні сиві пасма, але його очі мали ту саму, без дрібки білизни, інтенсивність, як під час їхньої першої зустрічі в пустелі. Стілгар знав, що сталося, і схвалював це. Перед нею стояв справжній фрименський наїб, людський проводир, здатний ухвалювати криваві рішення. Його перші слова неабияк це підтверджували:

— Ласкаво просимо додому, міледі. Завжди приємно бачити пряму й ефективну дію.

Джессіка дозволила собі ледь-ледь усміхнутися.

— Закрий порт, Стіле. Ніхто не вийде звідси, доки ми не вислухаємо затриманих.

— Це вже зроблено, міледі, — сказав Стілгар. — Люди Гурні та я спланували це разом.

— Ті, що допомагали, були твоїми людьми.

— Частина з них, міледі.

Вона прочитала приховані застереження, кивнула.

— За давніх часів ти добре мене вивчив, Стіле.

— Колись ти доклала чимало зусиль, міледі, пояснюючи мені, що слід придивлятися до тих, хто вижив, і вчитися в них.

Алія ступила крок уперед, і Стілгар відійшов убік, тоді як Джессіка стала лицем в лице з донькою.

Знаючи, що не зможе приховати те, про що довідалася, Джессіка навіть не намагалася маскуватись. Алія вміла, коли треба, читати найдрібніші знаки, робила це так само добре, як будь-яка адептка

Сестринства. З поведінки Джессіки вона вже мусила зрозуміти, що помітила мати і як вона це витлумачила. Вони були ворогами, для яких слово «смертельний» видавалося лише поверховим означенням.

Алія вибрала гнів як найпростішу та найбільш відповідну реакцію.

— Як ти зважилася запланувати такі дії, не порадившись зі мною? — зажадала вона пояснення, наблизившись обличчям до Джессіки.

— Як ти щойно почула, Ґурні навіть мене не втаємничив у весь план. Так було задумано... — якомога м'якше відповіла Джессіка.

— А ти, Стілґаре! — промовила Алія, повернувшись до нього. — Кому ти вірний?

— Моя присяга стосується дітей Муад'Діба, — кам'яним тоном сказав він. — Ми усунули небезпеку, яка їм загрожувала.

— А чому тебе це не тішить... дочко? — спитала Джессіка.

Алія закліпала очима, ще раз глянула на матір, угамувала внутрішню бурю, навіть широко всміхнулася:

— Я тішуся... мамо, — відповіла за мить. І, на свій подив, виявила, що й справді щаслива і відчуває неймовірну насолоду від того, що між нею і матір'ю усе з'ясовано. Момент, якого вона боялася, минув, а рівновага сил не порушилася. — Ми обговоримо це докладніше в більш зручний час, — сказала Алія, звертаючись одночасно й до матері, й до Стілґара.

— Та звісно, — погодилася Джессіка, жестом закінчивши цю розмову, і обернулася до принцеси Ірулан.

Упродовж кількох ударів серця Джессіка та принцеса стояли мовчки, пильно вивчаючи одна одну, — дві бене-ґессеритки, що порвали із Сестринством через одну й ту саму причину: любов... обидві з любові до чоловіків, які вже померли. Ця принцеса даремно любила Пола, ставши його дружиною, але не коханою. А тепер жила лише заради дітей, яких народила Полові його фрименська наложниця Чані.

— Де мої онуки? — насамперед спитала Джессіка.

— На січі Табр.

— Розумію, що тут для них надто небезпечно.

Ірулан дозволила собі ледь кивнути головою. Вона спостерігала за обміном фразами між Джессікою та Алією, але інтерпретувала цю розмову згідно з установою, яку дала їй Алія. «Джессіка повернулася до Сестринства, а ми обидві знаємо, що воно має власні плани

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ